

MEMORIAŁ
General Marii Wittek

RAVENSBRÜCK
(1939-1940)

lot. (braki)

FOJCIK APOLONIA

3900¹/WSK

SPIS ZAWARTOŚCI TECZKI — FOJCIK Apolonio

3900/WSK

I/1. Relacja —

I/2. Dokumenty (sensu stricto) dotyczące osoby relatora —

I/3. Inne materiały dokumentacyjne dotyczące osoby relatora —

II. Materiały uzupełniające relację ✓ k. 1, s. 1-2

III/1 — Materiały dotyczące rodziny relatora —

III/2 — Materiały dotyczące ogólnie okresu sprzed 1939 r. —

III/3 — Materiały dotyczące ogólnie okresu okupacji (1939-1945) —

III/4 — Materiały dotyczące ogólnie okresu po 1945 r. —

III/5 — inne... —

IV. Korespondencja —

V. Nazwiskowe karty informacyjne —

VI. Fotografie *brak*

II Materiały uzupełniające relację

- Biografia A. Fojcik sporządz. przez R. Bednora, mps. k. 1, s. 1-2

FOJCIKOWNA APOLONIA "Teresa Odrzańska" /1903-1998/ działaczka
ka Związku Polaków w Niemczech, poetka.

Jest przykładem jednej z zapewne wielu kobiet, której mimo wieloletniego zaangażowania patriotycznego nie danym było czynne uczestnictwo w walce z wrogiem w latach 1939-1945. Już we wrześniu 1939, jako osoba wroga III Rzeszy została osadzona w Ravensbrück, a po zwolnieniu nieustannie obserwowana przez niemiecką policję.

Urodzona 16 marca 1903 w Raciborzu, córka Ignacego Fojcika, tokarza oraz Matyldy z d. Piskała, wychowywała się w domu patriotycznym i katolickim. Ojciec udzielał się w Towarzystwie Polsko-Górnośląskim, uczestniczył w polskim życiu kulturalno-oświatowym, które koncentrowało się w Polskim Domu, tzw. "Strzesze" w Raciborzu. Dziewięcioro swoich dzieci uczył literackiego języka polskiego, polskich pieśni, posyłał na naukę polskiego katechizmu. Gdy powstał w 1923 Związek Polaków na Śląsku został, jako jeden z pierwszych, jego członkiem.

Apolonia, najstarsza z rodzeństwa, ukończyła w 1916 niemiecką szkołę powszechną /polskiej wówczas nie było/ w Raciborzu i rozpoczęła pracę zarobkową w charakterze gońca. Równocześnie kontynuowała naukę na wieczorowych kursach handlowych, po których ukończeniu zatrudniona została w polskiej spółdzielni "Rolnik", założonej przez polskich działaczy w Raciborzu. W 1921, w okresie plebiscytu prowadziła bibliotekę Polskiego Komitetu Plebiscytowego w rodzinnym mieście. Po podziale Śląska zatrudniona została w 1923 w katowickim urzędzie wojewódzkim, w granicach państwa polskiego. Po roku wróciła do Raciborza i podjęła pracę w polskim Banku Ludowym nie zaprzestając działalności społecznej. Została sekretarką koła Związku Młodzieży Polsko-Katolickiej, członkiem Towarzystwa Polek i Towarzystwa Gimnastycznego "Sokół". Z ramienia tego Towarzystwa wyjeżdżała na szkolenia do Polski. Udzielała się także w Towarzystwie Spiewu "Harmonia" i przez pewien czas była redaktorką tygodnika "Strzecha", powstałego w Raciborzu w 1926. Występowała także w teatrach amatorskich Opolszczyzny. Pisała wiersze okolicznościowe, katolickie i patriotyczne, które stały się popularne na Śląsku. W 1932 po rozwiązaniu się Banku Ludowego, Apolonia straciła pracę, ale nadal udzielała się społecznie. W 1934 została zatrudniona jako bibliotekarka w Związku Polaków w Niemczech w Bytomiu. Z biblioteki tej korzystali także uczniowie polskiego gimnazjum w tym mieście. Zachęcona przez jednego z profesorów tegoż gimnazjum zaczęła drukować swoje utwory poetyckie, głównie patriotyczne, w miejscowej prasie polskiej, "nawet w tej części Śląska, która znajdowała się w granicach Polski. Drukowała pod pseudonimem "Teresa Odrzańska". Jej wiersze dodawały siły i ducha licznej rzeszy polskiej młodzieży.

W sierpniu 1937, po powrocie ze zlotu "Sokoła", który odbywał się w Katowicach, została w Bytomiu aresztowana rzekomo za "zdradę stanu". Po kilku miesiącach zwolniono ją "z łaski Führera", jak jej oświadczono. W maju 1939 przeniesiono ją do wrocławskiego oddziału Związku Polaków w Niemczech.

Autor Ludowego żniwa literackiego, Z. Bednorz, na zakończenie prezentacji twórczości i życia Apolonii Fojcikówny zacytował jej wiersz z 1938 :

Hen znad Odry biją dzwony,
Polskiej ziemi ~~nie~~ płyną tony,
Z ziemi Piastów w polski kraj:
Grajże, polska pieśni. graj!
...
A tym śpiewem oczarowana
Cała Polska zasłuchana
Pyta: skąd ten pieśni cud?
To opolski śpiewa lud.

Wiersz w całości

/Tryumf polskiej pieśni, 1938/

Rolę tej poezji Z. Bednorz skomentował słowami: Władze hitlerowskie bardzo podejrzliwie analizowały zawarte w słowach myśli i idee. tak że pisarka nie mogła swobodniej rozwijać problematyki patriotycznej i wolnościowej, toteż samo głoszenie w prasie chwały polskiemu, śpiewającemu ludowi Opolszczyzny i tak już musimy uznać za czyn heroiczny /Z. Bednorz 1966, s. 118-119/.

Gdy Niemcy zaatakowali Polskę we wrześniu 1939, gestapo ponownie aresztowało Fojcikównę i skazało na pobyt w obozie koncentracyjnym w Ravensbrück. Powodem była jej wcześniejsza i wytrwała walka o Polskę, walka , w której jedynym orężem było słowo. Apolonia została zwolniona z obozu we wrześniu 1940. Powróciła do Raciborza, gdzie pod baczynym okiem miejscowej policji pracowała w niemieckiej firmie.

Po zakończeniu wojny podjęła pracę w Urzędzie Starostwa w polskim już Raciborzu. Później , do emerytury, pracowała w Narodowym Banku Polskim. Udzielała się nadal w ruchu śpiewaczym, pisała wiersze, głównie religijne, które także zamieszczała w prasie katolickiej - "Katoliku" i w "Słowie na Śląsku". O swoim życiu i swojej pracy pisała we Wspomnieniach Opolan /Warszawa 1965, s. 28-35/. Apolonia Fojcikówna "Teresa Odrzańska" zmarła 3 listopada 1998 w Raciborzu, gdzie też została pochowana.

Róża Bednorz

R. Bednorz, Apolonia Fojcik, pseudonim "Teresa Odrzańska", w: Ludzie spod znaku Rodła, Opole 1992, s. 45-47; Z. Bednorz, Ludowe żniwo literackie, Wrocław 1996, s. 238-242, 110-120; Z. Zielonka, Geografia życia literackiego polskiego kręgu kulturowego na Śląsku, Słupsk 1994, s. 240.

Fojcik Apolonia

